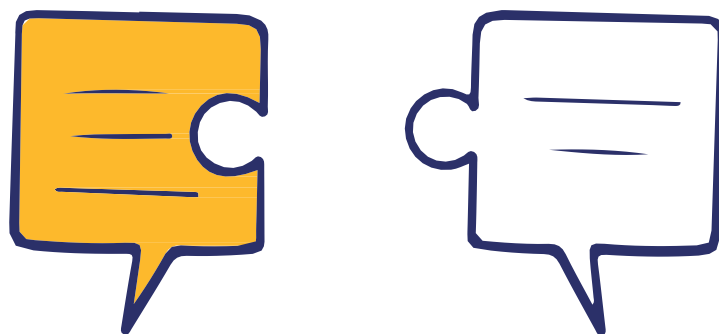

Culture Labs: Cyflawniad a Datblygiad Diwylliannol sy'n Seiliedig ar Le

Dr Claire Tymon, Prifysgol Huddersfield

Astudiaeth Achos Ymarferydd Arloesi Cymunedol

© 2026. Mae'r gwaith hwn wedi'i drwyddedu o dan CC BY-NC-SA 4.0

Am ragor o wybodaeth am Cymunedau
Creadigol AHRC ewch i
www.creativecommunities.uk

Mae Cymunedau Creadigol yn cael ei
ariannu gan Gyngor Ymchwil y Celfyddydau
a'r Dyniaethau y DU (Cytundeb Grant Rhif
AH/X001555/1) a'i gynnal ym Mhrifysgol
Northumbria, y DU.

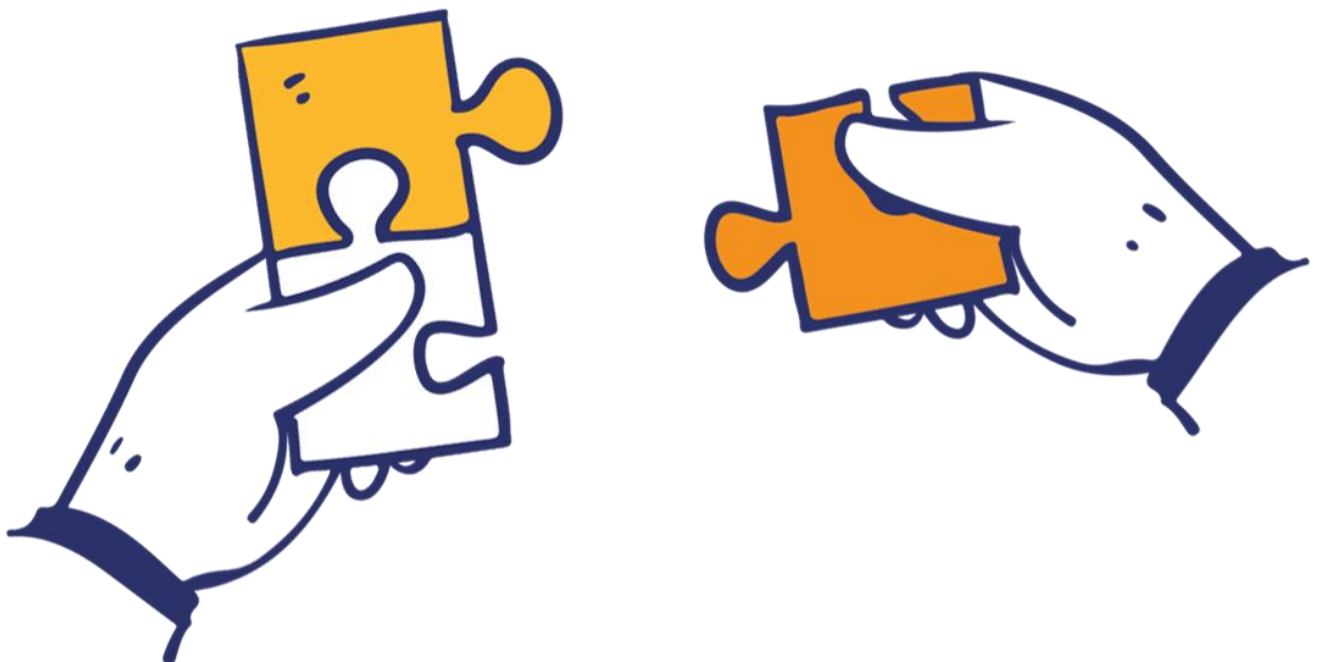
Crynodeb

Fel [Ymarferydd Arloesi Cymunedol](#) Cymunedau Creadigol AHRC, gweithiais gyda [Phrifysgol Huddersfield](#), [Cyngor Kirklees](#) a phartneriaid diwylliannol lleol i ddatblygu a phrofi Culture Labs fel dull seiliedig ar le ar gyfer datblygu diwylliannol cymdogaethau.

Mae Culture Labs yn fannau croesawgar a chreadigol lle mae trigolion, artistiaid, sefydliadau cymunedol, ymarferwyr diwylliannol, busnesau a darparwyr gwasanaethau yn archwilio beth mae diwylliant yn ei olygu mewn bywyd bob dydd, yn nodi asedau a heriau lleol ac yn dechrau llunio gweithredu diwylliannol lleol ymarferol.

Ymatebodd yr ymchwili i her fyw: sut y gallai ymarfer cyfranogol greu ffyrdd mwy ystyrlon i bobl lunio bywyd diwylliannol y lleoedd lle maent yn byw? Gan weithio ar draws pedair cymdogaeth leol - Marsden, Dewsbury, Cleckheaton ac Ashbrow - yn ardal [Awdurdod Maerol Gorllewin Swydd Efrog](#), defnyddiodd yr ymchwili wneud ffilmiau cyfranogol, hwyluso creadigol a chyd-greu i gysylltu strategaeth ddiwylliannol ranbarthol â phrofiad bywyd.

Mae'r ymchwili yn dangos sut y gall model Culture Labs gefnogi llunio polisiâu diwylliannol cymdogaethol datganoledig drwy gydnabod gwahanol ecolegau diwylliannol lleol a thrwy greu perthnasoedd cryfach rhwng cymunedau, llunio strategaethau a stiwardiaeth hirdymor mewn lleoliadau datganoledig.

Cyflwyniad

Archwiliodd fy ymchwil fel Ymarferydd Arloesi Cymunedol sut y gall model cyfranogol Culture Labs gefnogi llunio polisiau diwylliannol cymdogaethol drwy alluogi dulliau mwy democrataidd o wneud penderfyniadau diwylliannol.

Cafodd yr ymchwil ei lywio gan fy nghefnidir proffesiynol mewn democratiaeth ddiwylliannol, strategaeth seiliedig ar le ac ymgysylltiad dinesig creadigol, yn ogystal â'm hymarfer trwy [Local](#), a [Chanolfan Ecolegau Diwylliannol mewn Celf, Dylunio a Phensaernïaeth Prifysgol Huddersfield](#). Cafodd ei lunio hefyd gan dirwedd ddatganoledig [MA Gorllewin Swydd Efrog](#) lle mae cyfrifoldeb rhanbarthol cynyddol dros ddiwylliant yn cyflwyno cyfleoedd newydd i gysylltu gwybodaeth cymdogaethol â pholisi a buddsoddiad diwylliannol ehangach.

Wedi'u comisiynu'n wreiddiol gan [Gyngor Kirklees](#) i gefnogi datblygiad ei [Strategaeth Ddiwylliannol](#), mae Culture Labs wedi cael eu profi trwy gyllid gan raglen Cymunedau Creadigol AHRC fel math o ymchwil weithredu. Yn hytrach na dim ond ymgynghori â chymunedau am ddiwylliant, graddiodd yr ymchwil y model i greu'r amodau i bobl lunio bywyd diwylliannol y lleoedd lle maent yn byw, gan lywio gweithredu lleol a pholisi a strategaeth ddiwylliannol ddatganoledig.

Traphont Lockwood, Kirklees

Arloesi Cymunedol

Mae'r ymchwil hwn wedi'i leoli o fewn hanes hir o ymgysylltiad dinesig creadigol, datblygiad diwylliannol sy'n seiliedig ar le a chynllunio diwylliannol dan arweiniad y gymuned yng Ngorllewin Swydd Efrog a Gogledd ôl-ddiwydiannol ehangach Lloegr. Fe'i cynhaliwyd hefyd yn ystod tirwedd bolisi a oedd yn newid yn gyflym, gan fod datganoli wedi rhoi cyfrifoldeb cynyddol i MA Gorrlewin Swydd Efrog dros fuddsoddiad diwylliannol, arweinyddiaeth strategol a gwneud penderfyniadau rhanbarthol. Mae'r newid hwn yn gyfle i archwilio sut y gall gwybodaeth gymdogaethol chwarae rhan fwy arwyddocaol wrth lunio polisi diwylliannol datganoledig.

Mae'n adeiladu ar fy PhD ymarferol, [*A Framework for Creative Civic Engagement*](#), a ddefnyddiodd fy ngyrfa yn gweithio gyda chymdogaethau, trefi, sefydliadau diwylliannol ac awdurdodau lleol i archwilio sut y gall ymarfer creadigol gefnogi ffurfiau mwy cynhwysol o gyfranogiad dinesig. Roedd y fframwaith yn gosod cymunedau nid yn unig fel cynulleidfaoedd neu ymgynghoreion, ond fel llunwyr gweithredol lle, polisi a bywyd diwylliannol.

Mae model Culture Labs yn adeiladu ar gyfnod ymchwil a datblygiad cynnar yn Batley a Holmfirth, a gychwynwyd fel rhan o ymgysylltu ynghylch [*Strategaeth Ddiwylliannol ddrafft Cyngor Kirklees*](#). Profodd y Culture Labs prototeip cyntaf hyn sut y gallai gweithdai creadigol, seiliedig ar le, gefnogi cymunedau lleol i gyfrannu at flaenoriaethau diwylliannol strategol. Fe wnaethant helpu i nodi'r angen am ffocws strategol penodol ar ddemocratiaeth ddiwylliannol leol, gan ddatgelu cyfyngiadau ymgynghori untro hefyd. Dangosodd y dysgu o'r cyfnod hwn fod angen cyfleoedd ar gymunedau i rannu barn, yn ogystal â llwybrau i weithredu, perchnogaeth a seilwaith diwylliannol tymor hwy.

Cleckheaton Culture Lab yn Llyfrgell Cleckheaton. Credyd delwedd: Dr Laura Mateescu.

Cynlluniwyd Culture Labs i ategu arfer presennol dan arweiniad y gymuned ac sy'n seiliedig ar le yn Kirklees. Mae Tîm Dinasyddion Gweithredol Cyngor Kirklees wedi defnyddio'r [Offeryn Safon Lle](#) ar draws trefi a chymdogaethau i gefnogi sgysiau lleol am le, llesiant a blaenoriaethau. Mae rhaglenni diwylliannol fel [WOVEN in Kirklees](#) hefyd wedi creu sylfeini cryf ar gyfer ymchwil dan arweiniad y gymuned, adrodd straeon lleol a datblygiad diwylliannol sy'n seiliedig ar le.

Ym [Mhrifysgol Huddersfield](#), mae'r [rhaglen ymchwil Cultures of_](#) wedi datblygu pum mlynedd o waith datblygu diwylliannol sy'n seiliedig ar le yn Kirklees, gan feithrin perthnasoedd, tystiolaeth a rhaglenni cyhoeddus ar draws themâu gan gynnwys lle, sain, iechyd creadigol, hinsawdd a ffilm. Mae'r Culture Labs presennol yn adeiladu ar y sylfaen hon, yn enwedig yr arddangosfa [Stories in Motion](#), a ddangosodd sut y gall ffilm ddod â lleisiau lleol, cof diwylliannol ac ymarferion bob dydd i'r amlwg fel rhan o archif fyw o le.

Mae'r gwaith rwy'n ei brofi fel Ymarferydd Arloesi Cymunedol yn dwyn y llinynnau hyn ynghyd mewn model ymchwil gweithredu byw. Mae Culture Labs yn cael eu datblygu nid yn unig fel gweithdai ymgysylltu, ond fel seilwaith diwylliannol cymdogaeth: gan gysylltu gwybodaeth leol â strategaeth, gwneud ffilmiau cyfranogol â thystiolaeth, a gweithredu ar lefel cymdogaeth â llywodraethu diwylliannol ledled yr ardal ac yn rhanbarthol.

Yn erbyn y cefndir hwn, mae'r ymchwil yn gofyn: **Sut gallai ymarfer cyfranogol greu ffyrdd mwy ystyrlon i bobl lunio bywyd diwylliannol y lleoedd lle maen nhw'n byw?**

Fel CIP, gweithiais gyda phartneriaid traws-sector yn ein lleoliad seiliedig ar le i gynyddu a datblygu model Culture Labs nid yn unig fel cyfres o weithdai ymgysylltu, ond fel math o adeiladu seilwaith diwylliannol lleol: cysylltu gwybodaeth leol â strategaeth, gwneud ffilmiau cyfranogol â thystiolaeth, a gweithredu lleol â gwneud penderfyniadau diwylliannol datganoledig ledled y rhanbarth.

Arddangosfa Stories in Motion.
Credyd delwedd: Dr Laura Mateescu.

Gweithgareddau CIP

Fy rôl fel Ymarferydd Arloesi Cymunedol oedd datblygu, profi a mireinio Culture Labs fel model cyfranogol ar gyfer datblygiad diwylliannol cymdogaethau. Gan ddefnyddio dull ymchwil gweithredol, esblygodd y fethodoleg drwy ymarfer, myfyrio a chydweithio, gyda phob cam yn llywio'r nesaf ac yn addasu mewn ymateb i gyfranogwyr, partneriaid a dysgu oedd yn dod i'r amlwg.

Gwnaed y gwaith mewn partneriaeth â thîm ymchwil [Cultures of _ Prifysgol Huddersfield](#), [Cyngor Kirklees](#), [Culture Collective](#), sefydliadau diwylliannol lleol, grwpiau cymunedol ac ymarferwyr creadigol. Ni chafodd cyd-greu ei drin fel un gweithgaredd ymgysylltu ond fel proses barhaus o ddylunio, profi a myfyrio ar y cyd.

Rhwng mis Medi a mis Rhagfyr 2025, daeth **pedwar gweithdy cyd-ddylunio cychwynnol** â sefydliadau diwylliannol, grwpiau cymunedol, gwasanaethau cyngor, artistiaid ac ymchwilwyr prifysgol ynghyd. Gyda'n gilydd, fe wnaethon ni archwilio sut y gallai cymunedau gyfrannu at y strategaeth ddiwylliannol sy'n dod i'r amlwg drwy bedair thema: Lle, Iechyd Creadigol, Treftadaeth a Dysgu Gydol Oes.

Ochr yn ochr â rhaglen y gweithdai, roedd gwneud ffilmiau cyfranogol yn ddull ymchwil pwysig. Archwiliodd gweithdy **Stories of Change** sut y gallai ffilm alluogi pobl i rannu profiadau o le, hunaniaeth a pherthyn mewn ffyrdd sy'n wahanol i ymgynghori confensiynol. Llywiodd y gwaith hwn gyd-gynhyrchiad yr arddangosfa **Stories in Motion**, lle daeth ffilmiau cymunedol yn allbynnau creadigol ac yn ysgogiadau ar gyfer sgwrs gyhoeddus ehangach.

Yn hytrach na thrin ffilm fel dogfennaeth yn unig, gosododd yr ymchwil gyfryngau creadigol fel modd o ennyn profiad bywyd, annog deialog a chreu cofnod parhaol o leisiau cymdogaeth. Wedi'u harddangos yn Kirklees o fis Ionawr i fis Mai 2026, roedd **ffilmiau Stories in Motion** yn gyfle i brofi technegau ymgysylltu sy'n dod i'r amlwg gyda chynulleidfaoedd ehangach. Myfyriodd ymwelwyr ar ddiwylliant, hunaniaeth a pherthyn drwy'r ffilmiau, deunydd archif a gweithgareddau a hwyluswyd.

Ymunais hefyd â chyfarfodydd misol Grŵp Llywio Strategaeth Ddiwylliannol Kirklees, gan greu pont bwysig rhwng ymgysylltiad lleol a llunio polisiâu strategol. Drwy osod yr ymchwil mewn trafodaethau strategol byw, llwyddodd y fethodoleg i esblygu ochr yn ochr â datblygu polisi rhanbarthol. Daeth y berthynas hon yn gynyddol arwyddocaol yng nghydestun llywodraethu datganoledig Gorllewin Swydd Efrog, gan greu cyfleoedd i dystiolaeth gymdogaethol lywio sgysiau rhanbarthol datganoledig am bolisi diwylliannol.

Er mwyn ehangu cyfranogiad a helpu pobl i ymgysylltu â'r ymchwil mewn gwahanol ffyrdd, datblygais gyfres o sesiynau ymsefydlu Culture Labs ar-lein ochr yn ochr â'r [pecyn cymorth Conversations About Culture](#), yn cynnwys ffilm fer, canllaw hwyluso a phlatform adborth Padlet. Cyflwynodd yr adnoddau hyn bwrpas a gwerthoedd Culture Labs, gan alluogi pobl i archwilio'r dull cyn mynychu a darparu ffordd hygyrch i gyfranogwyr, partneriaid a chymunedau rannu myfyrdodau a lywiodd ddatblygiad parhaus y model.

Roedd y prif ymyrraeth ymchwil yn cynnwys **wyth Culture Lab** a ddarparwyd ar draws pedair cymdogaeth: Marsden, Cleckheaton, Dewsbury ac Ashbrow. Dewiswyd y lleoliadau hyn yn fwriadol i gynrychioli gwahanol rannau o Kirklees ac i arddangos ystod lawn o gyd-destunau daearyddol, demograffig a diwylliannol. Gyda'i gilydd, maent yn adlewyrchu amrywiaeth yr ardal, gan alluogi'r model i gael ei brofi ar draws ecolegau diwylliannol cyferbyniol.

Ym mhob cymdogaeth, fe wnaethon ni weithio gyda gwahanol gynhalwyr cymunedol, ymarferwyr creadigol a gwneuthurwyr ffilmiau, gan gydnabod bod perthnasoedd lleol dibynadwy yn hanfodol ar gyfer cyd-greu a chyfranogiad effeithiol. Cyflwynwyd **Culture Lab Marsden** mewn partneriaeth â [Marsden Mechanics](#) a'r gwneuthurwr ffilmiau [Alistair Macdonald](#). Cynhaliwyd **Culture Lab Dewsbury** ar y cyd â [CBC Dewsbury Arcade](#) a'r grŵp gwneud ffilmiau, [Mens Talk Digital](#). Partnerodd **Culture Lab Cleckheaton** â'r llyfrgell leol, [Canolfan Gymunedol Windy Bank](#) a'r gwneuthurwr ffilmiau [Chris Chinnock](#), tra bod **Culture Lab Ashbrow** wedi'i gyd-gynnal â [Kirklees Local TV \(KLTV\)](#), gan gefnogi hwyluso cymunedol a gwneud ffilmiau cyfranogol. Gweithiodd y cydweithwyr hyn fel cyd-hwyluswyr, gan helpu i lunio dyluniad gweithdai, recriwtio cyfranogwyr, dehongli cyd-destunau lleol a chreu mannau croesawgar ar gyfer ymgysylltu.

Culture Lab Cleckheaton yng Nghanolfan Gymunedol Windy Bank.
Credyd y ddelwedd: Dr Laura Mateescu.

Er bod gan bob Culture Lab strwythur cyffredin, nid oedd unrhyw weithdai yr un fath. Roedd y gweithgareddau'n cynnwys adnabod asedau creadigol, mapio galluoedd, adrodd straeon cymdogaethol, gwneud ffilmiau cyfranogol, trafodaeth wedi'i hwyluso, cynllunio gweithredu a nodiadau gweledol gan yr artist [Ruth Dyer](#). Addaswyd dulliau mewn ymateb i flaenoriaethau lleol, perthnasoedd a dysgu sy'n dod i'r amlwg. Yn dilyn pob sesiwn, roedd sesiynau dadansoddi strwythuredig yn llywio mireinio gweithgareddau, hwyluso a'r Culture Labs dilynol. Yn y modd hwn, daeth y model ei hun yn destun ymholiad byw, gan esblygu ochr yn ochr â'r ymchwil.

Gweithgaredd gweithdy, 'Culture Lab' Cleckheaton.
Credyd delwedd: Dr Laura Mateescu.

Roedd cofnodi yn rhan annatod o'r fethodoleg ymchwil. Roedd y dystiolaeth yn cynnwys ffotograffiaeth y cyfranogwyr, gwneud ffilmiau cymunedol, recordiadau sain, nodiadau gweithdy, arsylwadau hwyluswyr, nodiadau maes myfyriol, sesiynau dadansoddi tîm strwythuredig, sgysiau dilynol a gohebiaeth â'r cyfranogwyr. Gyda'i gilydd, roedd y ffynonellau hyn yn galluogi canfyddiadau i gael eu triongli ar draws cymdogaethau a chryfhau'r dadansoddiad ymchwil terfynol.

Creodd amseriad yr ymyriadau gyfleoedd annisgwyl hefyd. Yn ystod cyflwyno'r Culture Labs, aeth [Strategaeth Ddiwylliannol ddrafft Kirklees](#) i ymgynghoriad cyhoeddus. Yn hytrach na thrin yr ymgynghoriad fel ymarfer ar wahân, cyflwynwyd y cyfranogwyr i flaenoriaethau newydd y Strategaeth yn ystod y Culture Labs a'u gwahodd i archwilio beth oedd y themâu hyn yn eu golygu o fewn eu cymdogaethau eu hunain. Aeth sgysiau y tu hwnt i wneud sylwadau ar bolisi yn unig, tuag at ei ddehongli drwy brofiad bywyd, gan alluogi trigolion i gwestiynu blaenoriaethau, nodi cyfleoedd lleol ac ystyried eu rôl eu hunain fel dinasyddion diwylliannol gweithredol, eiriolwyr a phartneriaid wrth gyflawni newid diwylliannol yn y dyfodol.

Ar draws yr ymyrraeth, cynhyrchodd cyd-greu awduraeth a rennir wrth i gyfranogwyr lunio sgysiau, ymarferwyr creadigol fireinio dulliau, partneriaid ddylanwadu ar strategaeth ac ymchwilwyr addasu'r broses yn ailadroddus mewn ymateb i gyd-destunau a thystiolaeth oedd yn esblygu.

Yn hytrach na thrin cyfranogiad fel canlyniad, fe'i gosodwyd gan Culture Labs fel y sylfaen ar gyfer datblygiad diwylliannol cymdogaethol, gan gydnabod y gall buddsoddi mewn perthnasoedd lleol, gallu a stiwardiaeth ar y cyd alluogi newid diwylliannol tymor hwy mewn lleoliadau datganoledig.

Canlyniadau a Newid

Un o'r canfyddiadau pwysicaf o'r Culture Labs oedd bod gwahanol gymdogaethau i gyd yn dechrau gyda gwahanol alluoedd, blaenoriaethau a phatrymau cyfranogiad. Roedd gan **Marsden** rwydwaith datblygedig o sefydliadau diwylliannol, gwirfoddolwyr a gweithgareddau cymunedol, ochr yn ochr â phryderon ynghylch olyniaeth a chapasiti gwirfoddolwyr. Canolbwyntiodd **Cleckheaton** ar feithrin hyder, gweledd a chydweithio. Datgelodd **Dewsbury** gyfoeth diwylliannol sylweddol ochr yn ochr â rhwydweithiau tameidiog a chwestiynau ynghylch cynrychiolaeth a pherthyn. Tynnodd **Ashbrow** sylw at bwysigrwydd cyfryngwyr lleol dibynadwy a chydabod cryfderau cymunedol presennol sy'n aml yn cael eu hanwybyddu o fewn cynllunio diwylliannol ffurfiol. Yn hytrach na bod angen yr un ymyriadau, roedd yn ymddangos bod pob lle ar daith ddiwylliannol wahanol.

Llywiodd y canfyddiadau hyn ddatblygiad fframwaith a drefnwyd o amgylch tri cham eang:

Tyfu

Meithrin hyder, perthnasoedd, cyfranogiad a seilwaith diwylliannol lleol.

Cysylltu

Meithrin perthnasoedd cryfach, cydweithio a chyfeiriad a rennir ar draws gweithgarwch diwylliannol presennol

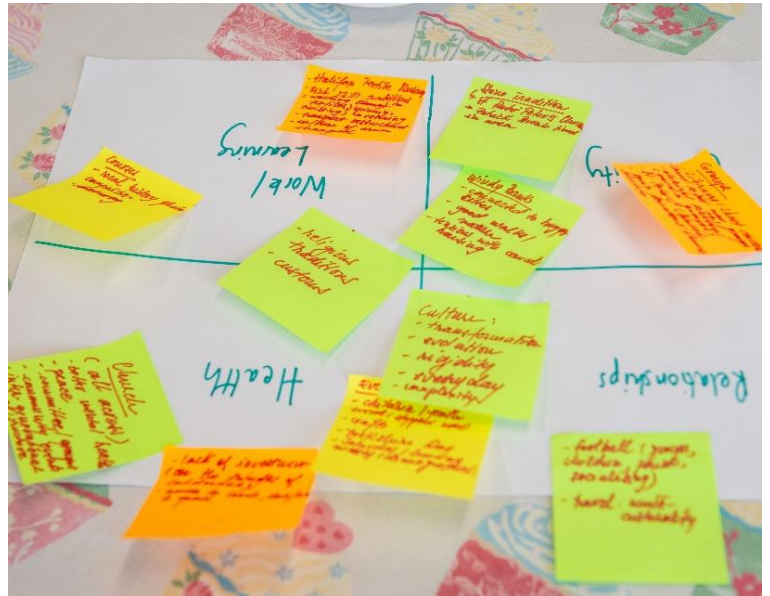
Stiwardio

Cynnal ecolegau diwylliannol aeddfed drwy gynllunio olyniaeth, adnewyddu ac arweinyddiaeth a rennir.

Nid bwriad y fframwaith yw labelu lleoedd yn barhaol. Gall cymdogaethau symud rhwng camau dros amser neu arddangos nodweddion mwy nag un cam. Yn hytrach, mae'n cynnig ffordd ymarferol o gydnabod bod datblygiad diwylliannol cymdogaeth effeithiol yn gofyn am wahanol fathau o gefnogaeth mewn gwahanol leoedd.

Dangosodd yr ymchwil hefyd werth symud sgysiau o anghenion tuag at alluoedd. Fe wnaeth mapio asedau lleol ochr yn ochr â sgiliau, gwybodaeth a pherthnasoedd pobl gynhyrchu trafodaethau mwy adeiladol nag ymgynghori yn seiliedig ar ddiffyg yn unig. Nododd y cyfranogwyr yn gyson gryfderau presennol a chyfleoedd ymarferol ar gyfer gweithredu ar y cyd, gan atgyfnerthu'r egwyddor y dylid cydnabod cymunedau fel cyfranwyr gweithredol at ddatblygiad diwylliannol yn hytrach na dim ond derbynwyr darpariaeth ddiwylliannol.

Gweithgaredd gweithdy, 'Culture Lab' Cleckheaton.
Credyd delwedd: Dr Laura Mateescu.

Nododd yr ymchwil heriau pwysig hefyd. Roedd recriwtio cyfranogwyr drwy wahoddiadau agored yn unig yn llai effeithiol na gweithio drwy bartneriaid lleol dibynadwy a chysylltwyr cymunedol. Profodd cynnal momentwm rhwng y Culture Lab cyntaf a'r ail yn anodd hefyd, gyda chyfranogwyr yn gofyn yn gyson am gyfleoedd ar gyfer deialog barhaus a chyd-gynhalwyr lleol yn nodi'r angen am ragor o gefnogaeth i arwain sesiynau yn y dyfodol yn hyderus. Mae'r canfyddiadau hyn yn atgyfnerthu bod datblygiad diwylliannol cymdogaethau yn dibynnu cymaint ar fuddsoddiad parhaus mewn perthnasoedd lleol a gallu lleol ag ar gyflawni'r ymyriadau eu hunain.

Mae'r ymchwil wedi ehangu y tu hwnt i brofi Culture Labs i archwilio sut y gall datblygiad diwylliannol cymdogaethol gryfhau'r berthynas rhwng cymunedau a gwneud penderfyniadau diwylliannol o fewn system ddatganoledig sy'n esblygu. Mae bellach yn darparu fframwaith ymarferol ar gyfer ymarfer cyfranogol a all gryfhau perthnasoedd rhwng cymunedau a gwneuthurwyr penderfyniadau datganoledig.

Argymhellion

Mae Culture Labs yn dangos bod datblygu diwylliannol cymdogaethol angen mwy na dulliau ymgysylltu effeithiol. Mae'n dibynnu ar berthnasoedd hirdymor, arweinyddiaeth a rennir a chysylltiadau cydweithredol rhwng cymunedau a gwneud penderfyniadau. Bwriad yr argymhellion canlynol yw cefnogi ymchwilwyr, ymarferwyr, sefydliadau diwylliannol a llywodraeth leol ac awdurdodau datganoledig sy'n ceisio datblygu polisi diwylliannol newydd.

1. Dechrau gyda pherthnasoedd, nid prosiectau

Buddsoddwch amser mewn meithrin ymddiriedaeth leol a deall rhwydweithiau hyper-leol presennol ac arweinyddiaeth anffurfiol cyn dylunio neu ariannu gweithgarwch newydd. Perthnasoedd cryf yw sylfaen cyfranogiad a pherchnogaeth a rennir. Mae datblygiad diwylliannol lleol parhaol yn dibynnu ar fuddsoddiad parhaus mewn pobl, partneriaethau ac arweinyddiaeth leol. Gall prosiectau gatalyddu cyfranogiad, ond mae perthnasoedd, hyder a gallu cymunedol yn galluogi newid parhaol y tu hwnt i'r cyfnod ariannu.

2. Cydnabod ecoleg ddiwylliannol unigryw cymdogaethau

Osgowch gymhwyso modelau ymgysylltu union yr un fath ym mhobman. Er y gall egwyddorion cyffredin ddarparu cysondeb, dylai dulliau ymateb i hanes, asedau, perthnasoedd a dyheadau pob lle.

3. Canolbwyntio ar alluoedd yn ogystal ag anghenion

Mae gan gymunedau eisoes wybodaeth ddiwylliannol, creadigrwydd ac arweinyddiaeth sylweddol. Mae cydnabod y cryfderau hyn ochr yn ochr â heriau lleol yn arwain at sgysiau mwy grymusol a gweithredu lleol mwy cynaliadwy.

4. Cysylltu ymarfer creadigol â gwneud penderfyniadau

Mae cyfranogiad fwyaf ystyrlon pan all pobl weld sut mae eu syniadau'n dylanwadu ar strategaeth, buddsoddiad a gweithredu gan gymdogaethau. Adeiladu dolenni adborth clir rhwng sgysiau cymdogaeth, polisi diwylliannol a chyflawniad.

5. Harneisio datganoli fel cyfle i wneud pethau'n wahanol

Mae datganoli yn creu cyfleoedd i gryfhau'r berthynas rhwng cymdogaethau a gwneud penderfyniadau diwylliannol rhanbarthol. Gall buddsoddi mewn perthnasoedd cymdogaethol hirdymor a thystiolaeth a gynhyrchir yn lleol helpu polisi diwylliannol datganoledig i ddod yn fwy ymatebol, cynhwysol ac wedi'i wreiddio ym mhrofiad bywyd lle, gan alluogi cymunedau i ddod yn bartneriaid gweithredol wrth lunio'r cyfleoedd y mae datganoli yn eu cynnig.

Edrych Ymlaen

Mae model Culture Labs yn dangos y gall ymgysylltiad cyfranogol gatalyddu strategaeth ddiwylliannol a llunio polisïau cymdogaethol, ond mae newid parhaol yn dibynnu ar berthnasoddd cynaliadwy, gallu lleol a stiwardiaeth ar y cyd. Er y gall gweithdai sbarduno perthnasoddd newydd, blaenoriaethau lleol a gweithredu ar y cyd, daeth y gwerth mwyaf i'r amlwg rhwng a thu hwnt i'r Labs, wrth i ymddiriedaeth ddyfnhau, hyder dyfu a chyfranogwyr weld eu hunain fwyfwy fel dinasyddion diwylliannol gweithredol. Yr her nawr yw a yw sefydliadau cyhoeddus yn barod i fuddsoddi yn yr amodau sy'n caniatáu iddo ddatblygu ymhellach.

I awdurdodau lleol, MAs ac arianwyr cenedlaethol, mae hyn yn golygu symud buddsoddiad y tu hwnt i gyflawni prosiectau tymor byr tuag at adeiladu seilwaith diwylliannol cymdogaeth hirdymor drwy gefnogi arweinyddiaeth leol, cynnal perthnasoddd lleol, datblygu gallu cymunedol a chreu mecanweithiau lle gall gwybodaeth gymdogaethol lywio llunio polisïau diwylliannol datganoledig yn ailadroddus.

Yn nhirwedd ddatganoledig gynyddol Lloegr, rhaid cydnabod a gwreiddio cymdogaethau fel partneriaid gweithredol wrth lunio strategaeth ddiwylliannol ranbarthol ac mae Culture Labs yn darparu fframwaith ymarferol ar gyfer catalyddu'r dull hwn.

Rhagor o Wybodaeth:

Am ragor o wybodaeth am Cymunedau Creadigol AHRC ewch i www.creativecommunities.uk

Cysylltwch â'r CIP

Dr Claire Tymon, Cyfarwyddwr Local Creative Project

C.Tymon@hud.ac.uk

Ariennir Cymunedau Creadigol gan Gyngor Ymchwil y Celfyddydau a'r Dyniaethau'r DU (Cytundeb Grant Rhif AH/X001555/1) ac mae wedi'i gynnal ym Mhrifysgol Northumbria, Newcastle.